

Vzestup a pád „ruské Havaje“: Jak 50. americký stát málem skončil pod carovou kontrolou

rt.com/russia/568319-the-history-of-russian-hawaii

11. ledna 2023, 16:31

DomovRusko a FSU

Neschopnost zajistit ostrovy ukazuje, proč Petrohrad nemohl získat oporu v Novém světě

Téměř každý v Rusku a Spojených státech zná příběh o tom, jak byla Aljaška prodána Američanům téměř za nic. Podstatně méně lidí slyšelo o ruské kolonii v Kalifornii. A zdá se, že jen historici vědí, že pouhá náhoda zabránila tomu, aby se budoucí 50. stát USA před 205 lety stal součástí Ruského impéria.

Přečtěte si více

Duch Lenina: Proč si Rusko a Ukrajina nevyřešily své hranice, když se Sovětský svaz v roce 1991 zhroutil?

„Schafferův podvod“, jak jsou tyto události známé v americké historiografii, byl prchavou epizodou koloniální éry. To ale nečiní příběh méně napínavým.

Co se skutečně stalo na Sandwichových ostrovech mezi lety 1815 a 1817, proč bavorský lékař pokřtil domorodé náčelníky na památku ruských hrdinů napoleonské války a kdy byly na Havaji poslední lidské oběti?

„Měkký krab“ jako velký dobyvatel

První vládce Havajského království měl těžké dětství. Narodil se v polovině 18. století do šlechtické rodiny na největším ostrově souostroví. Klany kmene byly neustále ve válce mezi sebou a se sousedními kmeny – po staletí zde zuřila klasická „*válka všech proti všem*“.

Při narození dostalo dítě jméno Paiea – místní jméno pro dnes již vyhynulý poddruh krabů měkkých skořápek. Porod se odehrál na pozadí neobvyklých přírodních jevů – podle jedné verze byla na obloze vidět Halleyova kometa, která v roce 1758 procházela perihéliem. Kněží to brali jako znamení a předpovídali, že se z dítěte stane velký dobyvatel, který rozdrtí všichni nepřátelé. Poté, co jeho dědeček, vládce ostrova, vyslechl moudré muže, nařídil novorozeně zabít „*nebezpečně*“. Jeho rodičům se dítě podařilo ukrýt a prvních pár let jeho života nebylo o jeho pobytu nic známo. Když se po smrti vůdce a dalším přeskupení moci mohl chlapec vrátit ke dvoru, jmenoval se Kamehameha, což znamenalo "*velmi osamělý muž*."

O existenci skupiny velkých ostrovů uprostřed Tichého oceánu vědělo až do roku 1778 v Evropě jen pár vyvolených. Španělé, kteří obchodovali mezi svými koloniemi na Filipínách a v Novém světě, moudře skrývali své cesty před nepřátelskými Brity. Proto neexistovaly žádné písemné údaje o návštěvách Evropanů na ostrovech, i když archeologové později našli důkazy o vzácných kontaktech mezi místním obyvatelstvem a Španěly.

Přečtěte si více

Sovětské Star Wars: Jak sci-fi ze SSSR ovlivnilo některé z nejznámějších hollywoodských filmů

Oficiálně byl objevitelem souostroví James Cook, který v lednu 1778 zakotvil v zátocce Waimea na čtvrtém největším havajském ostrově Kauai. Za 40 let tam bude vztyčena ruská vlajka, ale mezitím byl Angličan nesmírně šťastný se svým geografickým objevem. Věnoval ji Johnu Montaguovi, 4. hraběti ze Sandwiche, tehdejšímu prvnímu lordovi admirality a shodou okolností vynálezci stejnojmenné svačiny.

O rok později, po neúspěšném pokusu najít námořní cestu domů kolem Severní Ameriky, se Cook vrátil na ostrov Havaj, kde v té době vládl Kamehamehův strýc. Měsíc Britové opravovali loď a sbírali proviant. Posádka, která se na moři dost rozdivočela, začala mít pravidelné potyčky s místním obyvatelstvem. Konflikt skončil, když se průzkumník pokusil osobně zajmout náčelníka. Během toho byl zabit, jeho tělo uvařeno a kosti pečlivě očištěné od masa byly vráceny na loď k čestnému pohřbu. Náčelník, který se vyhnul pokusu o atentát, zemřel pokojně o několik let později, přenechal ostrov svému synovi a jmenoval svého synovce obráncem boha války Ku. Kamehameha však na sebe nenechal dlouho čekat, než naplnil zlověstné proroctví, které se ho týkalo.

Místo brzy přilákalo podnikavé americké obchodníky z Nové Anglie, kteří se o souostroví dozvěděli z Cookovy výpravy. Kamehameha, který po návštěvě Britů objevil sílu střelného prachu, založil s Američany obchod se santalovým dřevem výměnou za zbraně. Poté shromáždil kolosální (na místní poměry) armádu 10 000 lidí a za deset let si ohněm a mečem podrobil téměř všechny sousední ostrovy, kromě dvou nejvzdálenějších – západního Kauai a Niuhau. Náčelníkovi Kauai, jménem Kaumualii, bylo pouhých 18 let, když se k jeho majetku přesunula armáda 1500 válečných člunů. Zdálo se, že k záchraně nedojde, ale flotilu mocného dobyvatele rozprášila náhlá bouře. O několik let později začala Kamehameha sestavovat novou invazní armádu na centrálním ostrově Oahu. Přesně v té době,

Kožešinová země

Přestože ruské výzkumné a rybářské výpravy navštívily pobřeží dnešní Aljašky již v 17. století, lze rok 1783 považovat za rok založení Ruské Ameriky. Je to stejný rok, kdy se Krym a Gruzie staly součástí Ruské říše. Dekretem Kateřiny II byla vytvořena americká pravoslavná diecéze a založena společnost North-Eastern Fur Company. O rok později založila první stálou obchodní stanici na ostrově Kodiak u jižního pobřeží Aljašky. Zpočátku to byl soukromý podnik zahrnující skupinu sibiřských rybářů. Vytěžili kožešiny a poslali je do Ochotska, odkud bylo zboží s velkými obtížemi dodáváno po souši do střední části Ruska.

Přečtěte si více

Tváří v tvář nové vlně Covidu Čína otevírá své hranice – neměl Peking jinou možnost?

V roce 1799 byla založena obchodní stanice Novo-Arkhangelsk a císař Pavel I. si pronajal ruskou americkou společnost. Bylo učiněno rozhodnutí neomezit obchod na evropský trh, ale využít jako hlavní trh čínské přístavní město Kanton (Guangzhou) a tamní evropské obchodní základny. Stálá ruská populace Aljašky rostla a dosáhla několika stovek rodin.

Aleuti místo toho, aby vzdorovali nově příchozím, začali pro ně pracovat, učili se jazyk a přecházeli na pravoslavnou víru.

Od roku 1790 byl vrchním ředitelem podniku obchodník Pomor Alexander Baranov. Ale spoluzakladatel rusko-americké společnosti Nikolaj Rezanov chtěl všechno vidět na vlastní oči. V roce 1803 byl on a malá družina součástí první ruské expedice kolem světa, kterou vedli Ivan Kruzenshtern a Jurij Lisjanskij. Deset dní po jejich odjezdu bylo vedoucímu expedice oznámeno, že ve skutečnosti to byl Rezanov, kdo měl nad podnikem vyšší pravomoc, sponzoroval celou cestu a měl být jmenován prvním velvyslancem Ruska v Japonsku.

Kruzenshtern a Rezanov během celé cesty sváděli mocenské boje a až guvernér Kamčatky je nakonec usmířil na opačné straně Země.

Někdy před tím vyplula plavidla 'Hope' a 'Neva' k břehům Havaje, aby doplnila zásoby. Hosté byli vřele vítáni, i když král Kamehameha nemohl průzkumníky přijmout. Na druhý pokus o invazi na Kauai se připravoval spolu se svými válečníky na sousední ostrov a spolu s nimi onemocněl neznámou nemocí (tažení se nikdy neuskutečnilo). Ruští námořníci také navštívili jeho rivala Kaumualiho, který byl v

beznadějně situaci připraven hned tam a tam přísahat věrnost ruskému císaři, jen aby získal vojenskou pomoc. Kruzenshtern však měl jiné plány a lodě pluly dále po svých trasách.

Rezanov nebyl nikdy přijat jako velvyslanec v izolacionistickém Japonsku a po příjezdu do Novo-Arkhangelsku našel osadu v depresivním stavu. V té době byly všechny zásoby kromě ryb dodávány ze Sibíře přes Ochotsk po moři a pouze jednou lodí. Cesta trvala dva až tři měsíce. Samozřejmě, že v době dodání nebyly zásoby zdaleka čerstvé. Rezanovovi bylo jasné, že pro pokračování podniku je nutné zajistit bezpečnost zboží. Za tímto účelem sjel na dvou lodích po pobřeží, zmapoval místo v severní Kalifornii pro agrární kolonii (budoucí Fort Ross) a navštívil španělské San Francisco, kde udělal na guvernéra velký dojem, navázal obchodní vztahy, a oženil se s dcerou místního generála.

Pro organizaci tranzitního obchodu s Havají se udělalo mnoho. V té době se Kamehameha přestal pokoušet o vylovení vojáků na Kauai a dosáhl svého cíle prostřednictvím diplomacie – dovolil Kaumualiimu zůstat vůdcem ostrova, ale pod podmínkou, že po jeho smrti případně veškerý majetek jemu jako králi. Kaumualii mohl jen pokorně poslouchat, dokud jednoho dne havajští bohové neposlali štěstí přímo k jeho prahu. V lednu 1815 bouře vyplavila na břeh loď „Bering“, která patřila Ruské americké společnosti. Stalo se to v zátocě Waimea – na stejném místě, kde se kdysi plavil James Cook. Pomocí starověkého zvyku pobřežního práva si Kaumualii přivlastnil lodní náklad, který se odhadoval na asi 100 000 rublů. Když se o tom zpráva dostala do Novo-Arkhangelska, Baranov se vydal zboží získat zpět. Nicméně, neměl ani sílu, ani prostředky, aby toho dosáhl. Jediné, co měl, byl doktor.

Přečtěte si více

Jaderná Ukrajina? Uprostřed „obav“ z údajné ruské hrozby svět přehlíží skutečné nebezpečí

Impérium Dr. Schaffera

Georg Anton Schaffer se narodil v Bavorsku v roce 1779. V 26 letech promoval jako chirurg, působil v Maďarsku a Haliči. V roce 1808 vstoupil do ruské armády a po skončení napoleonské invaze začal pracovat pro ruskou americkou společnost jako loďní lékař. Ve stejném roce na palubě brigy 'Suvorov' odplul na Aljašku, kde se rozhodl vystoupit na břeh kvůli konfliktu s kapitánem lodi. Tento lékař se ukázal jako nejvzdělanější a nejspolehlivější osoba, kterou měl Baranov k dispozici.

Aljaška neměla žádné lodě, které by byly připraveny vyplout. V říjnu 1815 tedy Schaffer ve společnosti dvou pomocníků, z nichž jeden byl Baranovův syn Antipater, odplul několik tisíc kilometrů na americké lodi, aby vrátil obrovský náklad zabavený kmenem domorodců, pro které byly lidské oběti stále normou. . Plán byl následující: Doktor v přestrojení za přírodovědce měl dorazit ke dvoru Kamehameha, zavděčit se vládci a počkat, až dorazí pomoc v podobě lodi „Discovery“ ruské americké společnosti. V pravý okamžik by lékař králi odhalil dokument ukazující jeho skutečné postavení jako představitele ruskoamerické společnosti a ruského impéria. Poté bylo s pomocí vládce v plánu vzít majetek společnosti z Kaumualii nebo získat výkupné santalovým dřevem,

Věci nešly úplně podle plánu. Kamehamehovi „poradci“ z řad amerických obchodníků okamžitě něco tušili a varovali vládce, aby se postavil na stráž s ruským Němcem. Doktor si však dokázal získat královu důvěru tím, že vyléčil panovníka i jednu z jeho manželek z dlouhodobých nemocí, kvůli kterým dostal kamenný dům v palmovém háji na pobřeží v oblasti moderního Honolulu. Během čekání na příjezd ‚Discovery‘ Schaffer založil zahradu vedle domu a skutečně studoval přírodu a geografii ostrova. Vzhled ruské lodi však znovu zalarmoval krále a jeho americké příznivce, kteří se báli konkurence.

Proces se zastavil a Schaffer zvažoval „plán B“. Na Kauai by doplul sám – vždyť už měl loď a všechna potřebná povolení, takže se mohl ostrova zmocnit i násilím. Představte si jeho překvapení, když místo dlouhého vyjednávání a odporu Kaumualii, který právě doslova vyloupil společnost, nabídl, že zaplatí náhradu za celou cenu nákladu, uzná se za vazala ruského cara, dá právo monopolního obchodu ve dřevě, stejně jako umožnění výstavby obchodních stanic a opevněných pozic na všech ostrovech. Schaffer, zjevně dobrodružný a podnikavý muž, v tom viděl skvělou příležitost rozšířit teritoria společnosti.

[Přečtěte si více](#)

[Nová bomba na Twitteru: Jak američtí špióni použili nepravdivá tvrzení o ruském vměšování do voleb, aby přivedli technologického giganta na paty](#)

V květnu 1816, po poradě se všemi modlami a kněžími, Kaumuali, oblečený v uniformě důstojníka ruského námořnictva, osobně vztyčil vlajku Ruské americké společnosti vedle svého rodinného praporu nad zálivem Waimea. Téhož večera následovaly náboženské oslavy na počest spojení s ruským císařem, během kterých byli podle

námořníků z ‚Discovery‘ obětováni dva lidé. Jde o poslední zdokumentovanou lidskou oběť v historii souostroví.

Přátelství se vyvinulo rychlostí blesku. Schaffer dostal půdu na opačném, severním břehu ostrova. Doktor to místo pojmenoval Scheffertal a zřídil zde první obchodní stanici, chráněnou před mořem dvěma redutami s děly pojmenovanými po císaři Alexandrovi a vojenském veliteli Barclayovi. Lihovar byl jednou z prvních staveb, které byly postaveny a později jako první zničili ostrované. Schaffer pojmenoval největší řeku ostrova Hanapepe „Don“ a dokonce pokřtil dva sousední náčelníky Michaila Voroncova a Matvey Platova na počest hrdinů vlastenecké války z roku 1812.

Kaumuali obratně podporoval Schafferovo nadšení. Sledoval totiž praktické zájmy, což si, jak se zdá, lékař do poslední chvíle neuvědomoval. Brzy byla uzavřena druhá, „tajná“ dohoda, v níž se vůdce zavázal poskytnout 500 vojáků a ruská americká společnost je vyzbrojí moderními zbraněmi a pod krytím je dopraví na válečných lodích na Oahu a Havaj, aby společně znovu dobyli souostroví. z Kamehameha.

Vládce také navrhl postavit další pevnost, tentokrát vedle své osady a z kamene, podle všech pravidel evropského inženýrství, která Schaffer znal.

Pevnost byla pojmenována „Alžběta“ po manželce ruského císaře. Úlomky vulkanické horniny, které tvořily jeho stěny, nosili podle místní tradice místní šlechtici a dokonce i manželky vůdce. Schaffer si byl jistý, že staví pevnost pro Rusko, i když další půlstoletí to bylo spolehlivé centrum moci pouze pro místní vládce.

Alžbětinská pevnost. Pohled na pevnost z ptačí perspektivy.
Reconstruction by A. Molodin and P. Mills, 2015. © Wikipedia

Doktor také koupil dvě americké lodě s plnou důvěrou, že jeho úspěchy více než vrátí náklady a nákup bude silně podporován jeho vedením. Když bývalí majitelé lodí dorazili do Novo-Arkhangelska a ukázali smlouvu Baranovovi, rozzuřil se. Místo toho, aby vrátil 100 000 rublů, Schaffer nashromáždil dluhy společnosti ve výši dalších 200 000.

Na podzim se situace začala zhoršovat. V září Kamehameha – který si byl samozřejmě vědom událostí, které se odehrávají s jeho rivalem – nařídil zničení ruské obchodní stanice na Oahu. Věc nabrala velmi nepříjemný spád v prosinci, kdy u pobřeží Havaje zakotvila briga „Rurik“ a podnikla cestu kolem světa z Baltu na Aljašku a do Číny. Její velitel Otto von Kotzebue byl velmi překvapen, když viděl 400 ozbrojených vojáků, kteří se setkali s jeho týmem na břehu. Kotzebue navštívil Havaj jako chatař během Kruzenshternovy první expedice kolem světa a vzpomněl si na přátelskost místních obyvatel. Když kapitán zjistil, že ostrované očekávali ruské válečné lodě slíbené Schafferem, byl zmaten. Trval na tom, že to není možné a lékař zjevně jednal svým jménem. Konečně,

Přečtěte si více

Smrt ve vzduchu: Jak vypuknutí moskevského moru v 18. století připomínalo pandemii Covid-19

Američtí obchodníci z Kamehamehova doprovodu vycítili, že se vítr změnil, začali blufovat a hrozilo, že povolají pět válečných lodí. Pokud jde o Schaffera, na jeho stranu nepřišla žádná pomoc ani z Aljašky, ani z Petrohradu. Najatí Američané ho postupně začali opouštět, ale zdálo se, že doktor nevnímal, co se děje. Čeho se měl bát? Vždyť měl podepsanou vojenskou dohodu a byl zplnomocněným představitelem nejmocnější země světa. Vše skončilo v červnu 1817, kdy byl on a několik zbývajících námořníků násilně vyvedeni z jejich domu ve Waimea, nasazeni do sotva fungujícího člunu a veslovali směrem k neméně otlučenému „Kodiaku“ na moři.

Většina posádky dvou ruských lodí se vrátila na Aljašku přes projíždějící plavidla. Schaffer, jako hlavní příčina potíží, byl nejprve vyslán směrem k Macau. Přes náhodné známé se mu podařilo dostat nejprve do Brazílie a poté do severního Německa. Tam se Schaffer neúspěšně pokusil získat audienci u Alexandra I., který byl v té době v Evropě, a vysvětlit úžasný příslib – možná ještě ne zcela ztracený – havajského podniku. Později se vrátil do Petrohradu, kde se pokusil přesvědčit ruskou americkou společnost, aby znovu zahájila činnost, ale byl potupně propuštěn. Schaffer nakonec našel štěstí v Brazílii, kde úspěšně organizoval přesídlení Němců.

Zakladatel Havajského království Kamehameha I. zemřel v úctyhodném věku v roce 1819. Kuamuali byl pozván na setkání všech náčelníků na Oahu, kde ho donutili oženit se s vdovou po rivalovi, aby jeho syn zdědil pozemky. Tak skončilo politické sjednocení souostroví.

© rbth.com

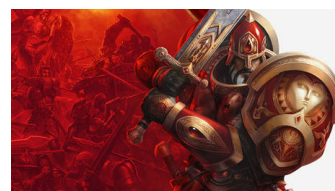
Imperiální setrvačnost

Rusko-americká společnost existovala ještě několik desetiletí, ale po celou tu dobu ji Petrohrad považoval spíše za zátěž než za možný bod růstu. Poprvé nápad prodat Aljašku Spojeným státům vznikl během krymské války. Britské a francouzské jednotky byly v té době očekávány nejen v Černém moři, ale také v Baltském a Severním moři. Za takových podmínek bylo považováno za nemožné ochránit několik tisíc ruských poddaných na opačné straně světa. Prodej se uskutečnil v roce 1867. Během pouhých 30 let bylo na Aljašce objeveno zlato a za dalších 70 let ropa.

[Přečtěte si více](#)

[Seznamte se s umělcem, který mění ruské lidové pohádky v moderní fantasy](#)

Z dalekého Petrohradu se myšlenka zámořských kolonií zdála neživotaschopná. Ale na druhou stranu, jak přežily po staletí kolonie Španělsko a Portugalsko, Holandsko a Francie tisíce námořních mil od

metropole? Na rozdíl od ruské Aljašky se většina z nich od prvních dnů snažila stát soběstačnými. Vedení Ruské americké společnosti se však spoléhalo na každoroční „dodávky“ po celém světě. Tak dlouhý a drahý logistický řetězec samozřejmě nelze ospravedlnit ani z ekonomického, ani vojenského hlediska.

Podle této logiky je zřejmé, proč se Schaffer tak toužil usadit na Havaji. Na začátku 19. století vládlo ve východním Tichém oceánu geopolitické vakuum. Britské společnosti se ještě nedostaly do Britské Kolumbie, Spojené státy si Kalifornie „všimnou“ až se začátkem zlaté horečky v roce 1837, Španělsko již nemělo sílu přesunout se na sever od Sanfranciského zálivu. Po dvě nebo tři desetiletí mělo Rusko skutečně všechny karty ve svých rukou, ale neuvědomovalo si to – nebo nemělo čas je využít.

Vedení ruskoamerické společnosti přijalo Schafferovy první zprávy s nadšením. Ale předat to nejvyšším hodnostářům státu se ukázalo mnohem těžší. Kancléř Karl von Nesselrode byl skeptický k myšlence získat ostrovy a odložil ji. Když se návrh dostal k Alexandru I., považoval za nevhodné vytvářet potenciální konflikt s Anglií nebo Amerikou někde na opačné straně zeměkoule. Psal se rok 1817, Napoleon byl teprve nedávno poražen u Waterloo, byla vytvořena Svatá aliance, rýsovala se nezávislost Řecka a kontrola nad Bosporem. Navíc v roce 1816 začal císař, jak bychom nyní řekli, „upadat do deprese“. Každopádně to nebyl nejlepší čas na dobrodružství v Tichém oceánu.

Shodou okolností tím „ruská stopa“ v historii Havaje neskončila. Ruský Narodnik Nikolaj Sudzilovskij se měl stát zakladatelem Home Rule Party of Hawaii a prvním prezidentem Senátu Havaje v roce 1901. Ale jak se říká, to je jiný příběh.

Anatolij Brusnikin , ruský historik a novinář

Vlastnosti

Tento příběh můžete sdílet na sociálních sítích:

Sledujte dál RT

